

9. Ukraïns'ki pryslivya ta prykazky / [uporyad. : S.Myshanych, M. Pazyak]. – Kyiv: Dnipro, 1984. – 392 s.

РЕЦЕПЦИЯ ФОЛЬКЛОРА КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ МОЛОДЕЖИ В ПЕДАГОГИКЕ

К. А. ВЛАСЕНКО, соискатель кафедры социальной педагогики и информационных технологий в образовании Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

***Аннотация.** В статье рассмотрены проблемы рецепции фольклора как средства воспитания молодежи в научных исследованиях известных педагогов. Выявлены особенности использования фольклорных жанров (загадок, пословиц и поговорок, календарно-обрядовых песен, героического эпоса) в области воспитания молодежи.*

***Ключевые слова:** рецепция, фольклор, воспитание, педагогика, жанр, самосознание, молодежь*

RECEPTION FOLKLORE AS A MEANS OF EDUCATION THE YOUNG IN PEDAGOGY

K. VLASENKO, competitor of the department of social pedagogy and information technology in education of National university of life and environmental sciences of Ukraine

***Summary.** The article deals with the issues of reception folklore as a means of education the young in scientific researches of the known teachers. The features of the use of folklore genres (riddles, proverbs and saying, calendar-ceremonial songs, heroic epos) are found out in area of education of young people.*

***Key words:** reception, folklore, pedagogy, education, genre, consciousness, young people*

УДК 3778.12

ЗМІСТ І ХАРАКТЕР СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Л.Д. ГРИЦЯК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету міжнародної економіки та менеджменту, ДВНЗ «Київський економічний університет імені Вадима Гетьмана»

***Анотація.** У статті розкрито поняття “соціальна компетенція”; узагальнено погляди вчених на формування компетентної особистості. Зроблено висновок про можливість формування соціальної компетенції у студентів економічних спеціальностей у процесі навчання.*

***Ключові слова:** компетентнісний підхід, соціальна компетенція, викладач, студент*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція країни у міжнародне співтовариство, ринкові відносини та глобальна інформатизація новітнього суспільства потребують підвищення рівня якості економічної діяльності підприємств та організацій. Це обумовлює висування нових високих вимог до

фахівців різних сфер фінансової, виробничої та господарської діяльності. В умовах економічно нестабільного сьогодення, сучасна молодь свідомо обирає економічні спеціальності. Даний вибір дає можливість реалізувати власне бачення майбутнього держави і розкрити свій професійний потенціал. Проте досягти успіху можливо лише за умов конкурентноспроможності випускника ВУ-Зу на ринку праці.

Освіта є найважливішою сферою, що впливає на успіх економіки конкретної держави. Однією з основних цілей освіти дорослих людей є створення ситуацій, які допомагають здобувати і вдосконалювати компетенції. Формування певних компетенцій людини в конкретній сфері – це процес передачі певних знань, які вона повинна не лише запам'ятати, але і зрозуміти; і формування певних умінь, побудованих на основі отриманих і зрозумілих нею знань[6].

Проблема формування соціальної компетентності акумулює в собі багато значних та вагомих питань для реформування системи освіти та виховання, де компетентнісний підхід стає дедалі актуальним. З цієї причини виникає необхідність переорієнтації парадигми вищої освіти зі знанневої в компетентнісну. *Метою* написання даної статті є аналіз структури та змісту соціальної компетентності студентів економічних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності, змісту та структури соціальної компетентності є не достатньо розробленими у вітчизняній науці. У країнах Західної Європи, де соціальна компетентність досліджується вже кілька десятиріч, також не існує єдиного погляду щодо цього поняття. На пострадянському просторі проблема соціальної компетентності з кін. ХХ ст. стає дедалі актуальною, особливо у Росії, де склалась вітчизняна наукова школа під керівництвом Масленнікової В.М. та на сьогодні дослідження соціальної компетентності має міждисциплінарний характер (Шабатура Л., Бахтєєва С., Гиндина О., Єгоров Д., Цветков В. тощо).

В Україні коло досліджень, присвячених проблемі структури та змісту соціальної компетентності досить обмежене. Наших співвітчизників, як і російських, більш приваблює професійна та комунікативна компетентності (Макаренко С., Полуніна О., Онкович А., Козак С., Демченко С., Елькін М., Завіниченко Н. тощо).

Українські дослідники Лепіхова Л., Сохань Л., Єрмаков І. більше уваги приділяють соціально-психологічній компетентності викладача та життєвій компетентності особистості; Радул В., Михайлов О. – соціальній зрілості. Гончарова-Горяньська М. аналізує роботи зарубіжних авторів, присвячених проблемі структури та змісту соціальної компетентності, завдяки чому зарубіжний досвід став трохи більш освітленим. Тому, звичайно, проблема змісту та структури соціальної компетентності потребує подальшого вивчення.

Питанням компетентнісного підходу присвячені роботи таких авторів, як Н. Бібік, О. Бобієнко, Л. Ващенко, Г. Гаврищак, М. Головань, І. Драч, С.Дружилова, О. Заєр, І. Зимня, Я. Кодлюк, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, І. Родигін, О. Савченко, О. Садівник, Л. Сень, Т. Смагін, Г.Терещук, І. Титаренко, С. Трубачева, В. Тушева, Н. Фоменко, Г. Фрейман, А.Хуторський та інші. Як методологічна основа забезпечення цілей, змісту і якості вищої освіти компетентнісний підхід розглядається значною частиною зарубіжних дослідників, серед яких найбільш відомі Дж. Боуден, А. Бермусм, М. Лейтер, С. Маслач, А. Мейхью, Дж. Равен, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хагерті, Е. Шорт та інші.

Результати досліджень вітчизняних учених свідчать, що впровадження інноваційних технологій навчання, насамперед, особистісно-орієнтованого, диференційованого, розвивального, є підґрунтям до впровадження компетентнісного підходу й ефективним чинником поліпшення якості освіти.

Поняття соціальної компетентності проаналізовано в працях С.Бахтєєвої, М. Гончарової-Горянської, І. Зимньої, Л. Лепіхової. В своїх дослідженнях науковці розкривають зміст соціальної компетентності та її складові. Але сучасна українська наука лише тільки починає оперувати поняттям соціальної компетентності в тому ракурсі, як це пропонують зарубіжні вчені. Тому проблема сутності соціальної компетентності в умовах сьогодення є актуальною і вимагає подальшого вивчення [3].

Поняття сутності соціальної компетентності визначається вітчизняними науковцями по-різному. Одні вважають, що зміст соціальної компетентності складають взаємозв'язки знань, умінь, навичок і досвіду (С. Макаров), інші зазначають, що соціальна компетентність відповідає за конструювання соціальних стосунків усіх рівнів (О. Прямікова). Ряд учених визначають соціальну компетентність як наявність упевненої поведінки, за якої навички в сфері відносин з людьми автоматизуються і дають можливість швидко змінювати свою поведінку в залежності від ситуації (Г. Сивкова), як результат особливого стилю впевненої поведінки (В. Ромек), як здатність людини брати на себе та виконувати різні соціальні ролі, вміння людини адаптуватися в різних ситуаціях, вільне володіння вербальними і невербальними засобами спілкування (Ю. Ємельянов).

Проаналізувавши запропоновані підходи, нами взято за основу найбільш об'ємне та всебічне визначення соціальної компетентності І. Зарубінської, яка розглядає її як «інтегровану характеристику особистості, сукупність певних якостей, здібностей, соціальних знань та вмінь, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які надають можливість індивіду активно взаємодіяти зі соціумом, налагоджувати контакти з різноманітними групами й індивідуумами, а також брати участь у соціально-значущих проектах і продуктивно виконувати різноманітні соціальні ролі» [4]. Іншими словами, соціально компетентна людина має не тільки розуміти сутність та специфіку ситуації чи проблеми, але й уміти її вирішувати практично і бути мотивованою це зробити, а також бути в змозі проаналізувати як свою діяльність, так і її наслідки. Аналіз праць, присвячених розкриттю сутності поняття соціальної компетентності, приводить до висновку, що в сучасній вітчизняній науці немає єдиного визначення соціальної компетентності, коло її основних складових у цілому зазначене, але конкретно не визначене.

Мета статті – дослідити зміст і характер соціальної компетентності для студентів економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Проблема соціальної компетентності ще не отримала свого глибинного вивчення та достатнього аналізу, тому в науковій літературі категорія «соціальна компетентність» широко трактується та співвідноситься з іншими науковими категоріями, а саме «соціальна зрілість», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність», «життєва компетентність», «соціальна відповідальність», «соціальна впевненість» тощо [2].

Соціальна компетентність (соціальний – міжособовий, від лат. *competere* – зустріч) розуміється як здібність до міжособистісних стосунків. А конкретно можна сказати, що вона є базисною інтегральною характеристикою особистості, від ображаючої її досягнення в розвитку стосунків з іншими людьми, за-

безпечуючою повноцінне володіння соціальною реальністю і такою, що дає можливість ефективно вибудовувати свою поведінку в залежності від ситуації і в відповідності до прийнятих у соціумі на даний момент норм і цінностей [1].

Структура соціальної компетентності змістовно представлена сукупністю політичної і соціально-економічної, соціально-комунікативної, політкультурної, інформаційно-інструментальної та індивідуально-особистісної компетенцій. В якості психолого-орієнтовних структурних компонентів ми виділяємо знання і уміння (когнітивний компонент), характеристики мислення (інтелектуальний компонент), досвід поведінки, діяльності, спілкування (дієво-поведінковий компонент).

Ефективність формування соціально-особистісних компетенцій студентів досягається при дотриманні виявленого комплексу педагогічних умов, включаючого орієнтацію освітнього процесу на актуальний рівень розвитку соціально-особистісних компетенцій студентів, соціально-професійну направленість освітнього процесу, підсилення між предметних зв'язків, застосування активних методів і колективних форм навчання, проведення занять, направлених на самопізнання і саморозвиток особистості, створення психологічно сприятливого клімату для всіх суб'єктів навчання і ситуації успіху. Тому найбільш ефективними ми вважаємо наступні методи розвитку соціальних компетенцій: проектний метод, ділова гра, кейс-методи, метод взаємного навчання, критичне мислення, робота малими групами. Вони обумовлюють продуктивність, реалізацію творчого потенціалу особистості, якість і надійність виконання психічних функцій.

Ми вважаємо, що викладач може сприяти розвитку здібностей студентів, якщо використовуватиме методи педагогічної підтримки. Вони складають один із найважливіших педагогічних засобів, орієнтованих на процес саморозвитку студентів. Функції викладача полягають у створенні необхідних умов для самовизначення, само актуалізації, самосвідомості, самореалізації свого вихованця.

Проблема розвитку соціальної компетентності студентів – це важлива психолого-педагогічна проблема. Її вирішення зачіпає насущні питання суспільства та освіти, оскільки в умовах соціально-економічних змін перед освітою поставлена задача не просто дати випускникам певний рівень знань, умінь з основ наук, але і забезпечити потребу і готовність жити в сучасному надскладному суспільстві, досягати соціально-значущих цілей, ефективно взаємодіяти і вирішувати життєві проблеми.

Для практичної виховної роботи більш за все підходять наступні методи виховання:

- *методи переконання*, за допомогою яких формуються погляди, уява, розуміння студентів, проходить оперативний обмін інформацією (прививи, переконання);

- *методи вправ*, за допомогою яких організується діяльність студентів і стимулюються її позитивні мотиви (різні види завдань на індивідуальну та групову діяльність у вигляді доручень, вимог, створення ситуацій успіху);

- *методи оцінки і самооцінки*, за допомогою яких оцінюються вчинки, стимулюється діяльність (критика, зауваження, контроль, заохочення).

Висновки. Таким чином, соціальна компетентність – це багатогранна інтегрована характеристика особистості, яка охоплює когнітивно-ціннісний, поведінковий, інтерактивно-комунікативний, мотиваційний компоненти, які надають можливості індивіду взаємодіяти із соціумом, брати участь у соціально-

значущих проектах, виконувати різноманітні соціальні ролі. Формування, становлення соціальної компетентності – це прояв життєвого потенціалу особистості. Соціальна компетентність студентів економічних спеціальностей тісно пов'язана і є взаємодоповнюючою їхньої професійної та комунікативної компетентностей. Оскільки соціальна компетентність виконує інформативну, комунікативну, діяльну, рефлексивну, життєво-футурологічну функції, проявляється в інтелектуальній, особистісній, комунікативній, інформаційній, моральній сферах, можна стверджувати, що вона є основою професійно-комунікативної діяльності майбутніх економістів.

Формування соціальної компетентності студентів зумовлюється загальними закономірностями навчально-виховного процесу та змістом професійної підготовки. Найвищий рівень мотивації успішної соціальної взаємодії забезпечується за умови, якщо соціальну компетентність особистість вважає ціннісною категорією. Сформована соціальна компетентність студентів передбачає наявність мінімального досвіду її застосування.

Література

1. Андреев А.Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19-27.
2. Гарашкіна Н. Диагностика профессиональной компетентности / Н.Гарашкина // Социальная педагогіка. – 2003. – № 4.
3. Гончарова-Горяньська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. //Рідна школа. – 2004. – №7-8.
4. Зарубінська І. Б. Компетентнісний підхід до формування змісту навчально-виховного процесу / І. Б. Зарубінська // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Вип. 12. – К., 2008. – с. 58
5. Зимняя И. А. Педагогическая психология : [учебн. для вузов] / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2003. – 384 с.
6. Лепіхова Л. Соціально-психологічна компетентність у педагогічній взаємодії / Л. Лепіхова // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С. 87–102.

REFERENCES

1. Andreev A.L. Kompetentnostnaya paradigma v obrazovanii: opyt filosofsko-metodologicheskogo analiza // Pedagogika. – 2005. – № 4. – S. 19-27.
2. Garashkina N. Diagnostika professionalnoy kompetentnosti / N. Garashkina // Sotsialnaya pedagogika. – 2003. – № 4.
3. Goncharova-Goryanska M. Sotsialna kompetentnist: ponyattya, zmist, shlyahi formuvannya v doslidzhennyah zarubizhnykh avtoriv. //Ridna shkola. – 2004. – № 7-8.
4. Zarubinska I. B. Kompetentnisniy pidhid do formuvannya zmistu navchalno-vihovnogo protsesu / I. B. Zarubinska // Teoretiko-metodologichni problemi viovannya ditey ta uchnivskoyi molods : zb. nauk. pr. – Vip. 12. – K., 2008. – s. 58
5. Zimnyaya I. A. Pedagogicheskaya psihologiya : [uchebn. dlya vuzov] / I. A. Zimnyaya. – M. : Logos, 2003. – 384 s.
6. Lepihova L. Sotsialno-psihologichna kompetentnist u pedagogichniy vzaemodiyi / L. Lepihova // Vischa osvita Ukrayini. – 2004. – № 3. – S. 87–102.

СОДЕРЖАНИЕ И ХАРАКТЕР СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Л.Д. ГРИЦЯК, кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков факультета международной экономики и менеджмента, ГВУЗ «Киевский экономический университет имени Вадима Гетьмана»

***Аннотация.** В статье раскрыто понятие «социальная компетенция»; обобщены взгляды ученых на формирование компетентной личности. Сделан вывод о возможности формирования социальной компетенции у студентов экономических специальностей в процессе обучения.*

***Ключевые слова:** компетентностный подход, социальная компетенция, преподаватель, студент*

THE CONTENT AND CHARACTERISTICS OF SOCIAL COMPETENCE FOR STUDENTS OF ECONOMIC FACULTIES

L. HRYTSIAK, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor for the Department of Foreign Languages at the Faculty of International Economics and Management for Vadym Hetman Kyiv National Economic University

***Summary.** In the article the concept of «social competence»; summarizes the views of scientists on the formation of a competent person. The conclusion about the possibility of formation of social competence of students of economic specialties in the learning process.*

***Key words:** competence approach, social competence, teacher, student*

УДК 378.22:005.336.5

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

І.М. ДЕРКАЧ, к. вет. н., старший викладач Національного університету біоресурсів і природокористування України

***Анотація.** У статті проаналізовано принципи та сучасні підходи до оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах. Визначено спільні характеристики і відмінності у змістових, методичних й організаційних особливостях цього процесу в Україні та за кордоном. На основі здійсненого аналізу та порівняння актуалізується потреба в обґрунтованих рекомендаціях для впровадження їх у навчальний процес вітчизняних університетів.*

***Ключові слова:** оцінювання, викладач, професійна діяльність, студент*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Модернізація вищої школи спрямована на вдосконалення процесу навчання, виховання і розвиток самостійної, творчої, ініціативної особистості.

© І. М. Деркач, 2015